

Erobreren“ udkommet i over 90.000 Eksemplarer. Værket er paa fire Bind, det samlede Antal andragere saaledes mere end 360.000 Bøger — i Sandhed et imponerende Tal. Det er Værket for ethvert Hjem, for enhver Bogsamler; det er blevet læst, bliver og vil lang ind i Fremtiden blive læst af alle Samfundsklasser; thi det har Bud til alle. Det er heri den geniale Digter Martin Andersen Nexø, der taler, saaledes, at alle forstaar, bliver grebet, overbevist. „Pelle Erobreren“ er oversat til sytten forskellige Sprog, paa hvilke den udkommer i stadig nye Udgaver.

Datteren Ditte med sin Dukke.

I dansk Litteraturlitteratur gaar der fra „Pelle Erobreren“ en logisk Linie helt tilbage til Romanfiktoren Oehlenschlägers „Aad-din“, Geniets lykkeliebende Magt, eller, som Oehlenschlägerske Opfattelse af Geniæitet, hvor „Spejler sig Sandtinds Opfattelse og dens Væsen, ja en hel Side af Folkekaraktæren“. Det er selvfølgelig det rent menneskelige, der her er Tale om, den almene Mentalitet, den, hvormed ethvert stort litterært Værk er besjælet. „Pelle Erobreren“ er af Nexø til-egnet Henrik Pontoppidan, der i sine Hovedværker skildrede sin Tids menneskelige og sociale Mentalitet og gengav de for denne Tid symbolske Skæbner. Men om sin Helt Lykke-Per skriver Pontoppidan, at „han er Landets ægte Son, et fuldblåst Barn af det lidenskabsløse danske Folk, med de blege Øjne og det frygtløse smil“. Barn af „et Tusmørke-folk, der kan høre Græsset gro og Blomsterne sukke, men som forpurret sig i Jorden, hver Gang Morgenhagen gater“, medens Nexø derimod lader sin Helt, som Navnet siger, være en „Erobrer“, „Mennesket selv, — der nogen, kun udstyret med Sundhed og Appetit melder sig i Livets Sold“. „Pelle Erobreren“ personificerer i sociale Henseende „Arbejders brede Gang paa Jorden paa hans endeløse, hatv ubevidste Vandrang mod Lyset“. Denne Ud-talelse maa imidlertid tilføjles paa Værket i bred og dyb Forstand: „Pelle Erobreren“ er i alle Henseender en i ualmindelig Grad almenmenneskelig Bog. Man behøver slet ikke at nære de socialpolitiske Anskuelser, som Nexø lader sin Helt kæmpe for, for at indkomme til med sin Natur og Karakter er „Pelle“ netop var „Tids Helt“, det er selve Livet, han erolrer, og „med sine bare Hænder“ adfornar han Tilværelsen i Hengivenhed for alt levende Liv.

Nexø har selv sagt, at man kan ikke uden videre finde hans eget Liv i „Pelle Erobreren“. Hans nyv udkomne Bog „El lille Kræ“ viser jo ogsaa, at i hvert Fald Pelles tidlige Barndom ikke har været Nexøns egen; men meget i „Pelle Erobreren“ er dog selvbiografisk, maa simpelthen være det, saa dybt menneskeligt og aabenbart sandt som det jo er. Alle Pelles „Gleder og Sorger har lydt i mig selv“, skriver Nexø, „fra jeg kunde krybe — i mit Sind i mine Tarme, paa mine Rygstykker“. Meget af det, Pelle i saavel ydte som indre Belydning oplever, er Nexøns egne Erfaringer, det mærker man tydeligt paa Skildringens Ægthed og Intensitet. Begivenheder som de i Værket to første Bind, paa Proprietærgaarden og i det lille Skomagerværksted paa Bornholm, kan ligefrem ikke skildres uden personlig Kendskab dertil. Selv en hel Del af de i tredje og

(Fortsættes paa 4. Side).

ÚR SUÐUROY

Lestur — upplýsing.

»Blindur er bókleysur maður. Óvít og fávíska eru teir stórust meinhóðar hjá einstaklinginum, hjá fjöldini, hjá tjóðini í síni heild. Hvussu mong dáraveik vera ikki dags dagliga gjórd av óviti! Hvussu nógv tjóðandi mál eru ikki, ið aldri koma undan kavi, aldri sleppa so langt fram sum at nema við fólksins hugsan — og tað einans vegna óviti og fákunnu manna millum. Hvussu hevur hin gjøgnum allar tjóir kógada og trælkaði fjöldin ikki vegna óviti silt »blindur« borið sín sanna móttóðumann til veldi og harvið bundið tjóðir fastari um hálsin á sær sjálvum.

Upplýsing og holl vitan er tí eitt hovudstakið hjá javnaðarmonnum kringallan heimin. Her á landi er í hesum fori stórt tak at taka. Ein og hvør góður javnaðarmaður má tí gera hitt fjarsta fyrri at fáa »ljós yvir landið«. Fáa hin óvítandi og gáløysa at vakna, at trúa eftir at hoyra, lesa og hugsa fyrri at finna sína stóðu og ikki longur »blindur« fylgja, tí so var siður og vani. Finna sína stóðu, ta leið, ið av sonnum er hansara leið, sum gagnar honum og starvsfelagum hansara best!

Føroyar liggja spjaddar. Um-stóðurnar eru ikki góðar at koma hvort til annan fyrri at halda roður, tala saman og skifta hugsan og orð um lívið og lívsins víður-skifti. Javnaðarmennu eru eisini fáir her á landi. Men ger hvør skyldu sína í glógvandi ídni og treysti skal tað muna, um ikki við eitt tak, so tó so við og við.

Her hjá okkum verður í meiri mun enn nakra aðra staði fyrst at gera at royna at fáa fjöldina at lesa. Einku er so frálíkt sum lesnaður. Lesturin eggjar, gleðir, vekir stríðshugin og harnin. Og so er einki so kunnskaparmenandi sum góður lesnaður. Maður og kvinna í almennum starvi, lærarar og álitis menn í einum hvørjum yrki sínum, arbeidarar og fiskimenn — allir og øll kunnu oysa sær mentan og menningir lesnaði, bóku, tíðarritum og blóðum.

Fá blað okkara inn í flest møgulig heim! Arbeidararnir og veidimennirnir í útheiminum eru gleiðir yvir, at tað kann ikki umberast, forsvarast, um teir ikki syrgja fyrri at fylgja við, lesa teirra blað. Her í Føroyum eru arbeidarar og fiskimenn hin nógv stórsti parturin av Føroya fólki. Torvar teimum ikki í líka stórum og størri muni at gera tað sama sum starvsbróðurnir í útheiminum? Jú, og avgjört já! Men gera teir tað? Kann tað sigast, at arbeidaranna og fiskaranna, smámanna blaðið, verður lisið forholdsliga í so stórum muni av fjöldini, arbeidarunum og fiskimonnum her heima sum í útheiminum? Nei, má tess verri svarast. Men tað, ið ikki er kann verða her eins væl og ímil-lum hin minna menta flokkin har úti. Tað kann verða, um hvør ger skyldu sína ikki bert við at fáa halðarar, men við sjálvur at siga hugsan sína í blaðnum, um hann er førur til tess.

Men ávísan, ið ber so mangt gott og gagnslígt, er ikki nóg mikið. Hon er ikki nakað full-fíggið reiðskap og grundarlag

fyrri eini málvisari og hollari kunnskaparogran. Tað er eingin vorðin vísindamaður við einans at lesa ávísina. Tað er heldur eingin fakligur og politiskur álft-ismaður og oddamaður, sum nú á døgum fær nóg mikla vitan um og skil á starvi sínum einans við at lesa ávísina. Til tess eru upplýsingarnir í ávísini ov leysar og spjaddar. Hon hevur nevn-liga til uppgávu at geva nakað av hvørjum, ið kann gera teir ymsu lesararnar noyddar. Hon eigir ikki rúmd til at víðgera hvort einstakt mál vísindarliga og til fullnar.

Ein og hvør holl kunnskapar ognan má tí byggjast uppá bók-ina. Hann, sum vil »studera« tey ymsu starvini til botns, má leita sær til bókinu fyrri at læra tær »erfaringar«, ið menn við royndum og hugsan hava gjørt. Hann, ið t. d. vil kanna samfela-gs-viðurskipti, tess fólk, vinnuliv, gjøgnumgang, peningapolitikk, tess mentunnarlív, skúlavíðurskipti o. s. fr., hann má taka bókinu, lesa við eftirliti, hugsa og við-merkja.

Og øll vitan kanneinans ognast við »sýstematiskum« lesnaði, t. v. s. við at lesa tær bókur, plesur tíðarritartiklar, ið lýsa málið frá teim ymsu sýnishyr-num.

Men spurningurin er: hvussu skal hin fátaki maðurin fáa ríð til at fáa sær tær neyðturvilugu bókur, um hann hevur hug at fara undir »sjálvstudiumsar-beiði«? Hvadaði skal hann fáa ta neyðturvilugu vegleiðing, hvussu skal hann í heild tikið bera seg at fyrri at fáa tað mesta og besta úr lesnaði sínum, hvar skal hann byrja og hvar skal hann enda?

At keppa bókur fellur mong-um ov tungt. Hovudspurning-urin verður tí: hvussu kann ein á lagaligan hátt koma til at læra tær neyðturvilugu bókur?

Vit hava eitt stórt lands bí-blíutek. Ikki er at ívast í, at okkara bókavóði (biblíutekar) vil vera monnum beinasmur við vegleiðingini bæði hvat ið viðvíkur val av bókum og hvussu ein best kann lesa »sýstematisk« fyrri at kanna og læra grundiga tað mál, ein hevur hug at kenna.

At tað vildi haft nógv at tjóða at fingið smærri bókasavning um Føroya er sjálvandi. Her er nakað at gera hjá okkara lær-arum og andsforsprákarum.

Í hesum orðum er mest beint til »studium« hvort í sær. Men vit meina annars, at oflani er tað fullt so gagnslígt at lesa í felagsskapi við hvørjum øðrum. Tað er nevnliga ikki altíð lætt at byrja einsamallur. Særliga er ikki lætt hjá tí einstaka at halda á at lesa einsamallur um kvold-arnar aftaná ein langan stravnar arbeidsdag. Felagslesnaður gevur atstóður til samroðu og orðaskifti. Tað er hesin lesnaður, Danir í nevna »at arbeide í Studiekredse«, og sum hevur vunnið sær nóg so fastar røtur í Danmark ímil-lum arbeidaraflokkun. 5—10 hægst 15 taka seg saman til ein »Kreds«. »Kredsurnir« kann skift-andi samlast í heiminum hjá teim lutakandi. Summatáðni lænir sóknarstýrið eina av skúla-stovnum.

Vinir og grannar kunnu stovna »Studiekredse«. Flokksfelag og fakfelag niðri stovna vanliga Stu-diekredse fyrri línir teirra. So státt hjálpa tey ikki bert limu-

num til hollan kunnleika, men halda samfundis lívið í folegu-num frískt og livandi. Hesa leið halda vit arbeidararnir og fiski-mennirnir í Føroyum skulda tikið eftir Dønum.

Vit kunna í hesum sambandi upplýsa, at »Arbejdernes Oplys-ningsforbund« lænir ókeypis bókakpa við bókum um fylgj-andi evni:

Sociala forsg. Jarðarspurningin. Javnaðarmanna stevnuskra og politikk. Andelsrørslu og »kooporatióne«. Skúlaskap og fólkaupplýsing. Fakrørslunnar søgu og »praksis«.

Eitt hvørt felag, ið ynskir ein bókakpa, hevur einans at skriva til Oplysningsforbundet, Rosen-ørnsallé, København V.

Við hvørjum bókakpa fylgir ein vegleiðing. Henda vegleiðing sigur, hvussu línirni á besta hátt kunnu skipa lesnaðin og gjøgnumgongdina av evninum. Hon ávísir bókmentur, býtir bókurnar sundir og vísir á tær blaðsiður, ið skulu verða lísar o. s. fr.

Uppá hvønn einstaklingsins menning og dugnaskap má sam-felagsins framburður byggjast. Í áðanann av hesum sannleika eiga vit hvort í sínum lagi at taka okkum um reiggj fyrri at breiða ljós yvir landið, ljós og menning í hvorja vrá á bygd og í bý!

Big Bill hin einoygdi.

Hvor var »Big Bill hin ein-oygdi«?

Í 1928 frættist, at William D. Haywood var deyður á Krem-lískrahúsi. Haywood var eisini nevndur »Big Bill hin einoygdi«. Hetta navni fekk hann, tí hann var so ovursterkur og stórus, so var hann ræðuligur í óði móti órettinum, brennandi í ídni fyrri teim máltum, hann hevði sett sær. Og Guð náði hann, ið kom honum ov nær í hansara væld-ísðogum.

»Big Bill hin einoygdi« er kanska ein hin merkiligasti per-sónur, ið arbeidararórlan hevur fostrað. Hann var Amerikanari og hin einasti arbeidararorari, ið hitt víða gitna Wall Street hevur skolið fyrri.

Big Bill var minuarbeidari í teim vestligu statunum yviri í Ameriku. Sína livhugsan skap-aði hann sær á tí staði, har nútímans kapitalisman eina tjóð-iligast sýndi samna harðræðis lyndi silt.

Peningavældið ræður meiri óskert í Amerika enn á flestum øðrum stóðum. Pressan, bank-arnir, bókurnar og skúlnir, statsins hugsan og makt var í hondum teirra ríðandi í Wall Street. Vóru pressan, teir keyptu senatorarnir og hin bestilisti lita-raturin ikki nóg mikið, ræddist Wall Streets harrarnir ikki fyrri at nýta Ku-Klux-Klan, Pinker-ton-felagið, og bætti hetta ikki, nýttu teir stóru sjálfan ríkis-herin fyrri at knasa alla móttóðu. Við harðskapi og valds-makt fall nevnið oman frá. Hesin framburður elvdi sjálv-andi sansaløysi ímillum teirra, ið undir vóru.

Lívið í Vestansminnum, har-

skapurin undir verkfallum og verkbondum, elvdi frammi í »Big Bill« eina glóðandi trúgv uppá, at einans hin eidarleysi knýttnevin aftur vildi bera teim amerikansku arbeidarunum sóndir og rættvísi.

Sum Bill sjálvur var vald-samur var rørslan, hann og vinir hansara fostraðu. I. W. W. er rørslan nevnd eftir forstav-unum á »The Industrial Wor-kers of the World«.

I. W. W. varð stovnað í Chi-cago 1905 og hevði í síni byrjan um 50.000 limir.

Hugmálið við I. W. W. var at stovna »One Big Union« — eitt stórt felag, hvar allir ameri-kansku arbeidararnir skuldu samlast.

Táð allar Ameriku »lonslav-ure« vóru á henda hátt fylktar, meinti I. W. W., at hitt socia-listiska grundarlagið var múrad sterkt á óvikjuligum kletti. Eitt meginverkfall vildi tá vera ført fyrri at taka maktina og leggja vinnulív og allar organisatió-nir undir samfelagsins umfjón.

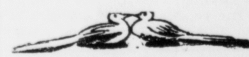
Hitt stóra felagið varð av ongun. Tað vóru bert teir smærri flokkarnir, ið komu at stríðast undir Big Bill. Men ongatíð hevur nakar stríðst mannligari móti órettvísinum og harðræðishondini enn teir.

Teir settu hart móti hørðum, verkfall og verkbond vóru dag-liga — og blóðið fleyt. Og tað er óivað, at um I. W. W. hevði fingið loyvi at liva, hevdu arbeidararnir í Amerika haft tað rúmligari og betri í dag. Men Wall Streets harrarnir hataðu hesar óræddu, glóðandi og offur-hugadu arbeidarar, hataðu teirra 13 blóð, ið komu út á ymskum máltum, hataðu fyrst og fremst oddamannin, hina einoygdu kempuna Big Bill, ið líka so ofta tók móttóðumenninar í bringuna og tveitti teir út, sum hann feldi teir við sínum snarpa viti. Altíð varð I. W. W. jakstrað, einki fríðskjól var loyvt tí. Men felagið vaks í hvørjum. Tað vardi ikki leingi, áður tað hevði yvir 100.000 limir.

Um ár 1919 dubbaðu Wall Streets blóðhundar seg til hin seinasta og endaliga jaksturin. Alt, ið við minsta rætti kundi skírast reytt, var jakstrað eins og djór undir eini klappjakt. Úrslitið var ræðuligt. I. W. W. var at kalla útrúddað. Big Bill varð fangaður og fekk 20 ára fongsul. Men tað eydnaðist honum at rýma til Rusland. Har livdi hann síni seinasta ár.

Bill, agitaturin, hin mátt-mikli talarin, verkfallsforarin, ið aldri ræddist, hin ræðuliga risin »Big Bill«, ið Wall Street skalv fyrri, hann líktist í útlegd síni meiri eini bjørn í fanga-skapi enn Ameriku stórsta arbeidararorari.

Aldubrotið móti órettvísinum, hann reisti í Amerika, legst aldri. Har eins og kring allan heimin vil tað skola alla kúgan og jakstran av tí minnimenta út í hin títandi málstreymin, har ið einki kemur aftur í heilum skapi.

Vegna plásstrot megu nokur-orð til »Kreds« í Føroyatíðindi- og »Vi lík ret« í »Dimmalætt-ing« stegda til næsta blað.

Ansvarhavandi blaðstýrari fyrri Suðuroyar-síðuna: P. M. DAM